

E M P R E S A I S O C I E T A T

ESCOLA UNIVERSITÀRIA D'ESTUDIS EMPRESARIALS (EUEE)

-Curs 1998-99

-Codi assignatura: 20275

-Professors: Andreu Lope / Pilar Carrasquer.
.....

OBJECTIUS GENERALS. L'objectiu de l'assignatura és estudiar les interrelacions entre empresa i societat. Empresa i societat no es contemplen com dues realitats aïllades: l'empresa està immersa en un context ampli (la societat), que en delimita i condiciona l'acció; i, al seu torn, les actuacions empresarials tenen importants implicacions en l'entorn social.

Dins de les diverses interrelacions entre empresa i societat, l'assignatura es centra en les que es vertebren sobre l'ocupació. Així, s'analitza com diverses característiques socials (en relació a la mà d'obra, al sistema educatiu, a l'estrucció social, etc.) condicionen les decisions empresarials, i alhora com aquestes decisions confluixen en l'àmbit laboral (mercat de treball, divisió i organització del treball, qualificació, etc.) i en l'àmbit social (família, estratificació social, integració/exclusió social, etc.). En aquest context, es fa un repàs als principals ànàlisis teòrics sobre les concepcions de "treball" i de "mercat de treball". S'analitzen, així mateix, les principals característiques i tendències del treball i de l'ocupació a la nostra societat, i com aquestes afecten a l'empresa i al seu entorn social. Finalment, són objecte d'estudi les relacions entre la política d'empresa (en organització del treball i tecnologia) i l'estrucció ocupacional.

AVALUACIÓ. Es realitzarà un únic examen final escrit; així mateix, s'exigirà la realització d'un treball, del qual, a començament del curs, s'especificaran les característiques i la participació en l'avaluació.

BIBLIOGRAFIA. Es facilitarà bibliografia (en forma de photocopies) de lectura obligatoria per cada tema. En el temari s'indica la que serveix per aprofondir en les diverses qüestions tractades.

TEMA I

INTRODUCCIÓ: L'EMPRESA I EL SEU ENTORN

1. Empresa i entorn: consideracions generals. La separació històrica de dues ciències socials: l'economia (fets econòmics, mercat) i la sociologia (fets socials, sistema social). Principals relacions entre empresa i entorn.

2. El concepte convencional -i reduccionista- de treball. La revisió del concepte i les dificultats de la seva mesura. Treball i mercat de treball en l'anàlisi sociològic. Paradigmes en l'estudi del treball, l'ocupació i el mercat de treball. Producció i reproducció: una primera aproximació.

Bibliografia:

* Duran, M. Angeles (1991), "La conceptualización del trabajo en la sociedad contemporánea", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo* núm. 13-14.

* Jódar, P. (1995), *El análisis del trabajo. Aportaciones desde la sociología*, cap. 3 i 4 (fotocòpia).

* Maruani, M. (1988) "Sociología del empleo: una investigación en las fronteras de la empresa", a *Sociología del Trabajo*, núm. 4.

* Michon, F. i Segrestin, D. (1993), "Historia de un encuentro", a Michon, F. i Segrestin, D., *El empleo, la empresa y la sociedad*, MTSS, Madrid.

* Pahl, R. (1990), "De l'economia informal a formes de treball: models i tendències transnacionals", a *Papers*, núm. 34.

TEMA II

EMPRESA, TREBALL I SOCIETAT. PRODUCCIÓ I REPRODUCCIÓ SOCIAL

3. Producció i reproducció social. Principis de regulació social i mercat. La ficció del treball- mercaderia.

4. Dislocació social i paper regulador de l'Estat. Estat del Benestar i regulació fordista. Esgotament d'un model i ofensiva liberal.

5. Un ànàlisi sistèmic: empresa, estat i societat civil. Aplicació a dos àmbits: el treball informal i la divisió sexual del treball.

Bibliografia:

- * Perjón, J. i Offe, C. (1992), "El futuro del mercado de trabajo. Notas acerca de la necesidad de complementar un fracasado principio de alocación", a Offe, C., *La sociedad del trabajo*, Alianza, Madrid.
- * Maruani, M. (1991), "La construcción social de las diferencias de sexo en el mercado de trabajo", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 13/14.
- * Miguélez, F. (1982), "Economía sumergida y transformaciones socio-laborales", a *Boletín de Estudios Económicos*, núm. 117.
- * Mingione, E. (1993), *Las sociedades fragmentadas*, cap. 1: "Las bases teóricas de una sociología crítica de la vida económica", MTSS, Madrid.
- * Picchio, A. (1994), "El trabajo de reproducción, tema central en el análisis del mercado laboral", a Borderias, Carrasco, Alemany (comps.), *Las mujeres y el trabajo*, Ed. Icaria/Fuhem, Barcelona.
- * Piore, M., Sabel, Ch. (1990), *La segunda ruptura industrial*, Alianza Editorial, Madrid.
- * Polanyi, K. (1989), *La gran transformación. Crítica del liberalismo económico*, cap. 4-12-14-17-18, La Piqueta, Madrid.
- * Rubery, J. (1993), *Las mujeres y la recesión*, cap. "El empleo de las mujeres. Introducción", MTSS, Madrid.
- * Watson, T. (1994), *Trabajo y sociedad*, Ed. Hacer, Barcelona.

TEMA III

ESTRATÈGIES EMPRESARIALS I MERCAT DE TREBALL: ENFOCS TEÒRICS SOBRE EL MERCAT DE TREBALL

6. El mercat de treball en la teoria neoclàssica: el treball com factor de producció. Les teories del capital humà. Formulacions recents sobre el mercat de treball des de la perspectiva neoclàssica. Critiques a la teoria neoclàssica.

7. Enfoc marxista sobre el mercat de treball: treball i força de treball. Els mecanismes de control sobre el treball.

8. Les teories institucionalistes (l'enfoc de la segmentació): el mercat com institució social. Conceptes bàsics del mercat de treball en la teoria dualista. Cadenes de mobilitat i xarxes socials. Configuració de la demanda, estructura social de l'oferta i assignació de llocs de treball.

9. Els mercats interns de treball i els factors que els generen: formació a l'empresa i costos de rotació; grups de referència i costums; sindicats i controls empresarials.

Bibliografia:

- * Doeringer, P.B. i Piore, M. (1983), "Los mercados internos de trabajo", a Toharia, L., *El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Edwards, R. (1986), "Conflicto y control en el lugar de trabajo", a Toharia, L., *El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Marsden, D. (1990), "Instituciones y movilidad laboral: los mercados ocupacionales e internos de trabajo en Gran Bretaña, Francia, Italia y Alemania", a Brunetta, R. i dell'Aringa, C., *Relaciones laborales y resultados económicos*, MTSS, Madrid.
- * Piore, M.J. (1983), "Fragmentos de una teoría 'sociológica' de los salarios", a Piore, M.J. (comp.), *Paro e inflación*, Alianza, Madrid.
- * Prieto, C. (1989), "¿Mercado de trabajo?", en *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* n. 47.
- * Recio, A. (1997), *Trabajo, personas, mercados. Manual de economía laboral*, Icaria/FUHEM, Barcelona.
- * Requena, F. (1991), "Redes sociales y mecanismos de acceso al mercado de trabajo", a *Sociología del Trabajo*, núm. 11.
- * Solow, R. M. (1992), *El mercado de trabajo como institución social*, Alianza, Madrid.
- * Toharia, L. (comp. 1983), "Introducción", a Toharia, L., *El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Villa, P. (1991), *La estructuración de los mercados internos de trabajo*, cap. "Conclusiones: la estructuración de los mercados internos de trabajo", MTSS, Madrid.

TEMA IV

EL MERCAT DE TREBALL A ESPANYA I A CATALUNYA: EL PROBLEMA DE L'ATUR

10. Les estadístiques sobre el mercat de treball: conceptes i metodologia. Estructura de la força de treball: ocupació, edat, sexe, etc.. Característiques i canvis en l'ocupació. Formes de contractació i formes de treball. L'atur: característiques i repercuSSIó sobre els grups socials.

11. Els actors socials i les institucions públiques davant l'ocupació. Les estratègies de flexibilització del mercat de treball: estratègies empresarials i sindicals.

Bibliografia:

- Berger, J. i Offe, C. (1992), "El futuro del mercado de trabajo. Notas acerca de la necesidad de complementar un fracasado principio de alocación", a Offe, C., *La sociedad del trabajo*, Alianza, Madrid.
- Maruani, M. (1991), "La construcción social de las diferencias de sexo en el mercado de trabajo", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 13/14.
- Miguélez, F. (1982), "Economía sumergida y transformaciones socio-laborales", a *Boletín de Estudios Económicos*, núm. 117.
- Mingione, E. (1993), *Las sociedades fragmentadas*, cap. 1: "Las bases teóricas de una sociología crítica de la vida económica", MTSS, Madrid.
- Picchio, A. (1994), "El trabajo de reproducción, tema central en el análisis del mercado laboral", a Borderias, Carrasco, Alemany (comps.), *Las mujeres y el trabajo*, Ed. Icaria/Fuhem, Barcelona.
- Piore, M., Sabel, Ch. (1990), *La segunda ruptura industrial*, Alianza Editorial, Madrid.
- Polanyi, K. (1989), *La gran transformación. Crítica del liberalismo económico*, cap. 4-12-14-17-18, La Piqueta, Madrid.
- Rubery, J. (1993), *Las mujeres y la recesión*, cap. "El empleo de las mujeres. Introducción", MTSS, Madrid.
- Watson, T. (1994), *Trabajo y sociedad*, Ed. Hacer, Barcelona.

TEMA III ESTRATÈGIES EMPRESARIALS I MERCAT DE TREBALL: ENFOCS TEÒRICS SOBRE EL MERCAT DE TREBALL

6. El mercat de treball en la teoria neoclàssica: el treball com factor de producció. Les teories del capital humà. Formulacions recents sobre el mercat de treball des de la perspectiva neoclàssica. Critiques a la teoria neoclàssica.
7. Enfoc marxista sobre el mercat de treball: treball i força de treball. Els mecanismes de control sobre el treball.
8. Les teories institucionalistes (l'enfoc de la segmentació): el mercat com institució social. Conceptes bàsics del mercat de treball en la teoria dualista. Cadenes de mobilitat i xarxes socials. Configuració de la demanda, estructura social de l'oferta i assignació de llocs de treball.
9. Els mercats interns de treball i els factors que els generen: formació a l'empresa i costos de rotació; grups de referència i costums; sindicats i controls empresariais.

3

Bibliografia:

- Doeringer, P.B. i Piore, M. (1983), "Los mercados internos de trabajo", a Toharia, L., *El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Edwards, R. (1986), "Conflicto y control en el lugar de trabajo", a Toharia, L., *El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Marsden, D. (1990), "Instituciones y movilidad laboral: los mercados ocupacionales e internos de trabajo en Gran Bretaña, Francia, Italia y Alemania", a Brunetta, R. i dell'Aringa, C., *Relaciones laborales y resultados económicos*, MTSS, Madrid.
- * Piore, M.J. (1983), "Fragmentos de una teoría 'sociológica' de los salarios", a Piore, M.J. (comp.), *Paro e inflación*, Alianza, Madrid.
- * Prieto, C. (1989), "¿Mercado de trabajo?", en *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* n. 47.
- * Recio, A. (1997), *Trabajo, personas, mercados. Manual de economía laboral*, Icaria/FUHEM, Barcelona.
- * Requena, F. (1991), "Redes sociales y mecanismos de acceso al mercado de trabajo", a *Sociología del Trabajo*, núm. 11.
- * Solow, R. M. (1992), *El mercado de trabajo como institución social*, Alianza, Madrid.
- * Toharia, L. (comp. 1983), "Introducción", a Toharia, L., *El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Villa, P. (1991), *La estructuración de los mercados internos de trabajo*, cap. "Conclusiones: la estructuración de los mercados internos de trabajo", MTSS, Madrid.

TEMA IV

EL MERCAT DE TREBALL A ESPANYA I A CATALUNYA: EL PROBLEMA DE L'ATUR

10. Les estadístiques sobre el mercat de treball: conceptes i metodologia. Estructura de la força de treball: ocupació, edat, sexe, etc.. Característiques i canvis en l'ocupació. Formes de contractació i formes de treball. L'atur: característiques i repercussió sobre els grups socials.
11. Els actors socials i les institucions públiques davant l'ocupació. Les estratègies de flexibilització del mercat de treball: estratègies empresariales i sindicals.

4

12. Una aproximació al panorama europeu del mercat de treball en els anys 90. El problema de l'atur i les possibles alternatives: reducció de jornada i repartiment del treball

Bibliografia:

- * Atkinson, J. (1994), "Flexibilidad del empleo en los mercados interno y externo de trabajo", a Finkel, L., *La organización social del trabajo*, Pirámide, Madrid.
- * Consejo Económico y Social (1997), *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 1998*, CES, Madrid.
- * Fernández, F., Garrido, L., Toharia, C. (1991), "Empleo y paro en España, 1976-1990", a Miguélez, F., Prieto, C., *Las relaciones laborales en España*, Siglo XXI, Madrid.
- * INE, *Encuesta de Población Activa*, "Descripción", Madrid.
- * Kaplinsky, R. (1993), "La nueva flexibilidad: promotora de la eficacia económica y social", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 19-20.
- * OCDE (1996), *Las perspectivas del empleo en 1996*, MTSS, Madrid.
- * Prieto, C. (1994), *Trabajadores y condiciones de trabajo*, HOAC, Madrid.
- * Recio, A.; Reichmann, J. (1997), *Quien parte y reparte ...El debate sobre la reducción del tiempo de trabajo*, Icària, Barcelona.
- * Rifkin, J. (1997), *El fin del trabajo*, Paidós, Barcelona.
- * Treu, T. (1993), "La flexibilidad laboral en Europa", a *Revista Internacional del Trabajo*, vol. 112, núm. 2, OIT.

TEMA V EMPRESA, TECNOLOGIA I ESTRUCTURA SOCIAL

13. Empresa i estructura ocupacional. Relacions entre les politiques de personal i l'organització del treball. Una perspectiva "societal".

14. Tecnologia i ocupació: un repàs a les teories sobre el canvi tecnològic i els seus efectes sobre l'ocupació. Tecnologia i organització del treball vs. qualificacions i estructura ocupacional: els processos de polarització.

15. Empresa, estructura ocupacional i estructura de classes. Els analisis actuals sobre les dessigualtats a les societats avancades: cap a l'era de la societat post-industrial?

Bibliografia:

- * Boyer, R. (1994), "Nuevas tecnologías y empleo en los ochenta", a Finkel, L., *La organización social del trabajo*, Pirámide, Madrid.
- * Boyer, R. (1995), "Austeridad salarial y/o impulso educativo: el dilema francés", en *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 27/28.
- * Castillo, J.J. (comp., 1988), *La automatización y el futuro del trabajo*, MTSS, Madrid.
- * Diaz Salazar, R., *¿Todavía la clase obrera?*, Madrid, HOAC, 1992, cap. 4.
- * Enguita, M. F. (1992), "Propiedad, autoridad y cualificación en el análisis de las clases sociales", a *Política y Sociedad*, núm. 11.
- * Feito, R. (1995), *Estructura social contemporánea*, Siglo XXI, Madrid.
- * Giddens, A. (1991), *Sociología*, cap 7: "Estratificación y estructura de clase", Alianza Universidad, Madrid.
- * Gorz, A., "Los sindicatos ante el neocorporativismo y la ampliación de su misión", a *El Proyecto*, nº 2, 1987.
- * Kaplinsky, R. (1989), *Microelectrónica y empleo*, MTSS, Madrid.
- * Köhler, C. (1993), "Cambios tecnológicos y cambios organizativos en las cualificaciones profesionales. Un debate entre el aburrimiento y el desafío total", *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 21-22.
- * Lacalle, D., (1988), *El capitalismo maduro ¿sociedad de clases medias o sociedad de asalariados*, a VVAA, *Nuevas tecnologías y cambios en la clase obrera*, FIM, Madrid.
- * Lope, A. i Martín, A. (1996), "Las relaciones entre formación y empleo: ¿qué formación, para qué empleo?", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 27/28.
- * Lope, A., (1995), "Els efectes de la innovació tecnològica sobre les qualificacions a l'empresa", a *Anuari Sòcio-laboral de Catalunya 1994*, Institut d'Estudis Laborals, Barcelona.
- * Miguélez, Garcia, Rebollo, Sánchez i Romero, (1996), *Desigualtat i canvi. L'estructura social contemporània*, Proa-UAB, Barcelona.
- * OCDE (1992), *Tecnologías avanzadas, microelectrónica y cambios en el trabajo* (cap.: "Visión general"), MTSS, Madrid.
- * Sanchis, E. (1989), "Cambio técnico y cualificaciones laborales. Últimas contribuciones a un debate siempre abierto", a *Sistema* núm. 90

*Tutorías: Dilluns : 11.30 -> 13.00
Dijous: 10.30 a 12.00
+ 1 h. a convenir amb els alumnes.*